

nim tovarniškim delavcem. Čemu pa nam je torej še družinska postava? Proč z njo, in videli boste, kakšna nezadovoljnost bode vladala med ljudmi, katere hočete privezati k zavarovalnici!

Da se zavarovalnica na kmetih ne more udomačiti, krivo je tudi to, ker se ponesrečenca ondi tako počasi spominjajo. Pobil se je lani pri nas neki delavec v kamnolomu. Visel je tako med življenjem in smrtjo cele štiri mesece, toda od zavarovalnice ni dobil nobene pomoči, da-si se je nesreča takoj naznanila. Došla je pomoč še le, ko je on med tem že — srečno umrl! Kolika revščina ga je mučila v dolgej bolezni, zlasti ko se za gotovo še ni odločilo, dobi kaj od zavarovalnice ali ne, tako, da na nobeno upanje se mu ni dalo kaj dobiti! Gotovo je slavna zavarovalnica že davno pozabila izrek: Kdor hitro pomaga, dvakrat pomaga.

Razvidno je torej iz tega, da ne ugaja ta zavod razmeram kmetskega ljudstva, kjer je v navadi celo drugačno življenje, nego v mestih in tovarnah. Glavno pa je to in tudi namen tega spisa, da ne bi zavarovalnice zoper nezgode delavcev preveč tiščali na kmeta, kot plačnika, oziraje se na njegovo slabo stanje, katero, če se v naši državi enkrat uniči, nese s seboj ves družinski red z vsemi stanovi!

Cerkvene zadeve.

Prelat Fran Kosar.

(Dalje.)

Spraviti pa takega božjega duha v semenišče, to ni bilo malo dela za Kosarja. On piše: »Zares velika sreča za škofijo je dobro urejeno semenišče, v katerem sv. učenost in pobožnost v lepi zvezi cvetita; zlahten vrt je, kateri s svojim lepim duhom vso škofijo napolnjuje. Ali le težko in preteško doseže semenišče sedanje dni visoki svoj namen, ker dijaki v prejšnjih šolah v tolikih dušnih nevarnostih med popačenim svetom živeti morajo, kjer le prelahko zgubé pobožno srce. . . . Popačene mladeniče pa še le v semenišču spreobračati in jih k tisti pobožnosti in popolnosti voditi, ki jo tirja toliko sveti duhovski stan, o j kako težko je to, kajti navada je železna srajca!«¹⁾

Kosar pa ni samo učil, nego je tudi sam storil, kar je učil, in je bil sam najbolj poln tistega duha, katerega je hotel vdahnuti svojim gojencem. Neki duhovnik, ki se ponaša s tem, da je bil srečen njegov gojenec, nam piše: »Moliti je znal, kakor malokdo; v molitvi bil je nja obraz v resnici obraz svetnika. Kako je bogoslovce mlo tolažil pri običajnih zasebnih razgovorih, če so mu odkritosrečno — kar mu je bilo zlasti ljubo — tožili svoje skušnjave, menda še se s mi spominjate! Zavrt v svoj dolgi plašč hitel je med prvimi, če ne prav prvi, v cerkvico, kadar je zaklical zvon k juterni pobožnosti, in njegova gorečnost pohitrila je tudi naše stopinje.«

Njegova prijazna ljubezen zmagala je v kratkih dneh vsacega mladeniča, ki je stopil v semenišče. Srca so se mu odpirala, kakor se odpre mladi cvet, kadar solnce posije na njega. Vsi bogoslovci smo ga ljubili in visoko spoštovali, in kadar je sedel pred nami in je ves vnet za božjo reč z nami premišljeval svete resnice, res ne vemo, smo-li bili bolj prepričani po njegovi besedi, ali bolj očarani po njegovem izgledu. Njegova premišljevanja so nas vedno bolj zanimala in tako zvesto smo ga poslušali, da niti drobtinica božjega kruha ni padla na tla. Kakor bi nam gledal v srce, tako vrl

opisaval je naš dušni stan. Časih prinesel je na prižnico tudi oster nož, kadar je bilo treba otrebiti kako mladiko; toda Kosar je potem tako vstrajno pihal na rano in toliko hladilnega olja porabil, da je rana rada in naglo celila. Govoril je vedno le iz glave. Škofijstvo ne priznava zastoj čestokrat v uradnih listinah vsestranske njegove izobraženosti.

Izgledi naj pričajo, kako modro in ljubeznivo je Kosar ravnal z posameznimi gojenci. Neki bogoslovec mu pride praviti, da izstopi in si kane izvoliti posvetni stan. Kosar mu prijazno odgovori: »Že prav, že prav! vsedite se! če ste le vse dobro preudarili; vi, gospod J., boste povsodi lahko izhajali.« Potem ga vpraša po uzrokih, ki ga vabijo iz semenišča. Bogoslovec mu živo naslika od ene strani blaženosti, katere upa najti v novem stanu, in mu na drobno razklada tudi težave, katerih se v duhovskem stanu boji. Kosar ga pohvali, da pozna tako na tanko razmere različnih stanov, in mu potem od svoje strani navede nevarnosti, katere mu pretijo med svetom in v namenjenem stanu, pokaže mu pa tudi z zgovornim jezikom solčno stran duhovskega stanu, da je topla njegova beseda kar razgrevala mlado srce gojenca. »Zdaj pa še ostanite osem dni pri nas, pravi Kosar bogoslovcu, in stvar nepristransko presojite, ker to je prevažen korak za vse vaše življenje.« — Omenjeni bogoslovec je zdaj presrečen duhovnik, in nam mnogokrat zatrjuje, da bi najbrž časno in večno srečo zgubil, ako bi mu ljubi Bog o pravem hipu ne dal modrega vodnika.

Istotako pride mu naznanjat svojega izstopa neki drug bogoslovec. Bilo je pa to ob času, ko so bile ravno skušnje pred durmi. Prav to okolščino je modro porabil špiritual, da ohrani mladeniča svojemu poklicu. Rekel je: »Zdaj, prav pred skušnjami mi pač ne boste izstopili! Kaj pa bodo ljudje rekli? Hudobni jeziki bodo precej djali, da ste se skušenj zbali, — takov mlad in nadarjen gospod, kakor ste vi. Zdaj se pridno učite in pe vrlo prestanih skušnjah — v imenu božjem — pojedite, če se pri nas res čutite nesrečnega. Tako ohranite svoje lepo ime, in jaz vam obljubim za nagrado, da vam potem plačam pot na Dunaj.« — Bogoslovec Kosarja sluša, poprime se dela, in torej ga skušnjava ni več dobila, da bi ga motila. Tudi omenjeni bogoslovec je že dolga leta izgleden duhovnik.

Časih bilo je po več bogoslovcev na pobegu. Toda po razgovoru s svojim duhovnim očetom pomirili so se navadno ter niso več govorili o izstopu.

Kosar je predaval po jutrih svoja premišljevanja v nemškem jeziku. V jeseni l. 1862. pa stopijo bogoslovci štrtega leta zaupno pred svojega duhovnega voditelja in ga ponižno prosijo, naj jim v bodoče besedo božjo oznanjuje v slovenskem jeziku. Najvažnejši razlog, s katerim so podpirali svojo prošnjo, bil je ta, naj bi se od njega, ki mu je slovenska beseda tako gládsko tekla, naučili tudi sami točno slovenski govoriti. Kosar prošnike prijazno sprejme in jim obljubi, da si bo v tej zadevi pri škofijstvu izprosil potrebnih vodil.

Dne 30. nov. 1862 napočí za slovenske, lavantinske bogoslovce preveseli dan. Tisto jutro namreč Kosar ves navdušen zasede svojo stolico in pravi: »Res prav ste me oveselili, ko ste mi pred nekaterimi dnevi očitno izrazili željo, katero sem sam že dolgo časa skrito nosil v svojem srcu. Danes morem vam objaviti veselo vest, da je preč škofijstvo pritrdilo vaši in moji vroči želji.«

Ob devetdnevni pobožnosti pred praznikom nemomadeževanega početja prečiste Device Marije se je torej prvokrat glasila božja beseda v lavantinskem semenišču v slovenskem jeziku, in ker tako posnemala materin glas, zato so se jej srca tem rajši odpirala.

¹⁾ A. M. Slomška življenje str. 36.

Mili darovi za družbo vednega češčenja.
 Sv. Marko niže Ptuja 12 fl., Zibika 11 fl. 20 kr., Ormož 10 fl. 31 kr., Sv. Nikolaj pri Ormožu 7 fl. 31 kr., Negova 6 fl., Podgorje 8 fl., Ruše 12 fl., Hoče 10 fl.

Gospodarske stvari.

Kompóst.

(Dalje.)

Kompóst je kmetovalcu kemična delavnica, v kateri tvarine, ki so hrana njegovim rastlinam, v nekem razmerju zbira in razkrojuje, rastlinam tako rekoč hrano užitno in tečno napravlja, kakor dobra gospodinja svojim delavcem. Ni dosti torej, da zvozi kmetovalec razne tvarine na kup in jih pusti tam poljubno prhniti, on mora za njih hitrejši, popolnejši in boljši razkroj skrbeti, da v polni meri v kratkem času njega trud obilno poplačajo.

Kmetovalec pa ni ravno fiziolog, ki skuša, s kakimi sredstvi bi se dalo rastlinsko življenje pouspešiti, kateremu glavni namen je preiskava. Ne, kmetovalec mora biti tudi dober gospodar, ki zna iz tvarin, čez katere razpolaga, primeroma najvišji gnotni, pa ne samo idealni (navidezni) uspeh doseči. Mora torej gledati, da napravlja svoj kompóst na tak način, da ga primeroma najmanj stane, pa mu največ koristi.

Že ako si navozi samo frišne zemlje na travnik ali v vinograd, zemlje, ki je nekaj časa na kupu ležala, bode že opazil nekaj ugodnega vpliva na rastline. Pa tudi v najboljši zemlji je rastlinska hrana tako močno stanjšana, da bi bilo treba preveč zemlje navažati, da zadostuje zahtevam rastlin. Pomislimo pa, koliko stane voznja na travnike, precej oddaljene, ali pa v strme vinograde! Skrbeti nam je torej, da napravimo kompóst precej koncentriran (združen); dajmo vanj tvarine, ki so rastlinska hrana, v toliki meri, da nam bode treba kolikor mogoče manj prevažati, da bodemo n. pr. z enim vozom isto dosegli, kakor sicer s sto vozovi. Umna stedljivost je prvi pogoj umnega gospodarstva.

Kompóst, ki (kakor se navadno napravlja) obstoji le iz zemlje in listja, n. pr. 100 q zemlje in 100 q listja, ima le 101 kg dušca, okoli 21 kg kalija in 207 kg fosforove kisline. Po vsebini ne bi zadostovalo teh 200 q ali okoli 20 vozov niti za pol hektara vinograda. Dušca je sicer dovolj za 3 ha, ali pomanjkuje kalija in fosforove kisline. Dajmo pa kompóstu še okoli 130 kg fosforove kisline n. pr. v 7 q koščene moke in pa kalija n. pr. 13 q pepela, ali pa le 10 q kajnita, tedaj nam bode ta kompóst, ki ne postane vsled tega mnogo težji, zadostoval za 3 ha vinograda, torej za šestero velikost vinograda kakor prej. Prejšnjega bi morali za 3 ha navoziti v vinograd okoli 1200 q, ali tega le okoli 200 q, delo dovažanja nas torej $\frac{1}{6}$ stane. Napravljajo se pa kompósti tudi skoraj iz same zemlje. Kaj pa je tak kompóst vreden? V 100 q zemlje in sicer boljše zemlje je okoli 18 kg dušca, 04 kg kalija in 03 kg fosforove kisline. Ako je ta zemlja na kupu ležala, tedaj so te tvarine bolj razkrojene, in ako tako zemljo navozimo v vinograd, bode v hipu poznati, da mu koristi. Da pa ga s samo zemljo vedno pri moči ohranimo, navažati bi je morali samo na 1 ha okoli 20.000 q na leto. Koliko dela! Pravilo nam bodi: Kompóst napravljajmo tem bolj koncentrovan (združen), čim težavnejše je njega prevažanje.

Iz česa pa se naj kompóst sestavlja? Iz tvarin, katere je lahko in po ceni v gospodarstvu ali v bližini dobivati. Kupujejo se le tedaj tvarine, ako jih ni doma

dovolj dobiti, pa je treba z njimi kompóst napraviti bolj koncentrovan. Tvarine, iz katerih napravljam kompóst, moremo spraviti v tri skupine po njih glavnem namenu: 1. tvarine, ki imajo ali vežejo rastlinsko hrano v sebi in zabranjujejo, da se ta ne razgubi; 2. tvarine, kojih glavni namen je, rastlinsko hrano dajati; 3. tvarine, ki služijo v prvi vrsti za hitri razkroj, za kemično pretvorbo itd.

Osnovna tvarina za kompóst je in ostane zemlja. Ima sicer sama vrlo malo hranilnih snovij. Analiza (razkrojitev) boljše peščene glinaste zemlje je n. pr. pokazala: 0115% dušca, 0043% kalija in pa 0030% fosforove kisline. To je zelo malo in ne izda za gnojenje skoraj nič, če bi tudi vse te tvarine tako popolnoma bile razkrojene, da bi jih rastlina mogla popolnoma porabiti. Zemlja se torej ne jemlje toliko za to, da bi se z njo gnojilo. Ona pa ima dobro lastnost, da tvarine, ki so rastlinska hrana, posebno kalij, fosforovo kislino in dušec (tega v obliki amonijaka v solitarni kislini) posrka (absorbira) takó, da teh voda ne izpere, da se ne pozgubé. Zaradi te lastnosti je zemlja neobhodno potrebna za kompóst. Naj se je pa ne meša preveč v kompóst, da ne bode treba odveč zemlje prevažati, da ne pride gnojenje vsled preobilnega dela predrago.

Vzame naj se kolikor mogoče zemlja, ki ima že sama po sebi kaj več redilnih snovij v sebi, ali v kateri so redilne snovi bolj razkrojene itd. Najboljše je blato iz ribnikov, tudi luž, iz nanošenj (jam, ki se izkopljejo zato, da se v njih od deževnice splavljena voda zbira), zemlja, ki se dobi pri trebljenju jarkov itd. So zemlje, posebno take iz ribnikov, ki imajo že same po sebi mnogo organskih in redilnih snovij, katerih pa ne smemo nikdar preceniti. Te redilne snovi se pa še le v kompóstu do dobra razkrojijo. Da se vežejo nekatere redilne snovi v kompóstu, namreč jako hlapni amonijak, ki se kaj rad razgubi, koristijo nekatere druge tvarine, posebno kajnit in malec (gips). Dobro je, da te tudi primešamo že iz tega namena. (Dalje prih.)

Žitne cene v Mariboru od 29. dec. do 5. jan. 1895. Po hektolitrju: pšenica 5 fl. 40 kr., rž 4 fl. 10 kr., ječmen 4 fl. 20 kr., oves 3 fl. 20 kr., turšica ali koruza 5 fl. 30 kr., proso 4 fl. 50 kr., ajda 4 fl. 20 kr.

Sejmovi. Dne 12. januarija v Poličanah (svinjski sejem). Dne 14. januarija pri Sv. Filipu v Veračah. Dne 16. januarija v Imenem (svinjski sejem). Dne 17. januarija v Petrovčah, pri Sv. Petru pri Radgoni, na Bregu pri Ptujju (svinjski sejem) in v Kapelah pri Brezicah.

Dopisi.

Iz Ljutomera. (Božičnica) v Franc-Jozefovi soli. Tudi letos je učiteljstvo te šole priredilo šolski mladini prelepo božičnico z delitvijo obleke in obuvala med uboge učence in učenke. Ta delitev se je v soboto, 22. dec. popoldne slovesno vršila v telovadnici. Pri tej slavnosti so bili navzoči: okr. glavarstva voditelj g. pl. Cron z gospo soprogo, gosp. okr. komisar pl. Rainer, veleč. g. dekan Skuhala, gg. kateheta Ozmeč in Brglez, načelnik kr. š. sveta, g. Kukovec, več odličnih dobrotnikov in dobrotnic, oziroma starišev, skupno učiteljstvo in vsa šolska mladina. Otroci višjih razredov so zapeli Ipavčevo pesem: »Pri jaslicah«. V nagovoru je g. nadučitelj Robič izrazil svoje veselje, da je šolska mladina bila letos zopet vredna obilne podpore — še mnogo večje, kakor lani — ter ji izrekel v imenu šole